

Република Србија
АПЕЛАЦИОНИ
СУД У БЕОГРАДУ
Гж 5626/22
25.5.2023. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

АПЕЛАЦИОНИ СУД У БЕОГРАДУ, у већу састављеном од судија Сање Пејовић, председника већа, Ирене Трифуновић Радуловић и Иде Никитовић, чланова већа, у парници тужиоца АА из ..., чији је пуномоћник Снежана Пантић, адвокат из Крагујевца, Зорана Ђинђића 1/1-2, против тужене Републике Србије-Влада Републике Србије-Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Београд, Немањина 22-26, коју заступа Државно правобранилатштво Републике Србије, Одељење у Зрењанину, Гимназијска 7, ради утврђења дискриминације и накнаде штете, одлучујући о жалби тужене изјављене против пресуде Вишег суда у Панчеву П 75/21 од 20.09.2022. године, у седници одржаној 25.05.2023. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ као неоснована жалба тужене и **ПОТВРЂУЈЕ** пресуда Вишег суда у Панчеву П 75/21 од 20.09.2022. године.

ОДБИЈА СЕ као неоснован захтев тужене за накнаду трошкова другостепеног поступка.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Панчеву П 33/21 од 10.03.2022. године, ставом првим изреке, дозвољено је преиначење тужбе тужиоца поднеском од 17.03.2022. године.

Ставом другим изреке, утврђено је да је Закључком Владе Републике Србије број 05 11-2372/2016-4 од 25.03.2016. године извршена дискриминација између лица која су у складу са Одлуком о утврђивању програма за решавање вишка запослених у процесу рационализације, реструктурирања и припреме за приватизацију, утврђена као вишак запослених, а којима је у моменту престанка радног односа и остваривања права на новчану накнаду по том Програму до испуњавања првог услова за остваривање права на пензију у складу са тада важећим прописима о пензијском и инвалидском осигурању недостајало до 5 година, а која су до остваривања права на пензију остварила право на посебну новчану накнаду и остварила право на исплату разлике између износа старосне пензије коју би остварили применом прописа о пензијском и

инвалидском осигурању који је био важећи у моменту остваривања права на посебну новчану накнаду и износа превремене старосне пензије и тужиоца АА као лица на које се не односи Закључак Владе РС 05 11-2372/2016-4 од 25.03.2016. године, из разлога што је тужилац, у тренутку када је утврђен као вишак запослених, своја права по Програму за решавање вишка запослених, остварио као корисник “опције 3” по основу радног стажа и других личних својстава.

Ставом трећим изреке, усвојен је тужбени захтев тужиоца и обавезана тужена да тужиоцу на име накнаде материјалне штете услед учињене дискриминације Закључком Владе РС 05 11-2372/2016-4 исплати разлику између износа старосне пензије и износа остварене превремене старосне пензије за период од 01.04.2018. године до 30.09.2020. године и то у месечним износима ближе одређеним у овом ставу изреке, са законском затезном каматом од доспећа сваког појединачног износа, до исплате.

Ставом четвртим изреке, обавезана је тужена да тужиоцу накнади трошкове парничног поступка у износу од 119.770,00 динара са законском затезном каматом почев од дана извршности до исплате.

Против наведене пресуде тужена је благовремено изјавила жалбу из свих законских разлога.

Испитујући првостепену пресуду у границама овлашћења прописаним одредбом члана 386 Закона о парничном поступку (“Сл. гласник РС”, бр. 72/11 са изменама и допунама), Апелациони суд је оценио да жалба тужене није основана.

У првостепеном поступку није учињена битне повреде одредаба парничног поступка из члана 374 став 2 тачка 1,2,3,5,7 и 9 ЗПП, на које другостепени суд пази по службеној дужности, нити се у жалби тужене указује на постојање таквих битних повреда поступка због којих би се побијана пресуда морала укинути.

Према утврђеном чињеничном стању, тужилац је био у радном односу ХИП “Петрохемија” а.д. Панчево. У поступку рационализације послова то привредно друштва је 11.12.2014. године донело Програм решавања вишка запослених у складу са Одлуком Владе Републике Србије о утврђивању Програма вишка запослених у процесу рационализације реструктурирања и припреме за приватизацију (“Сл.гласник РС”, бр. 64/05...129/14) којим је утврђена могућност опредељивања запослених између различитих опција. Тужиоцу је престао радни однос 13.01.2015. године пошто је са послодавцем закључио Споразум о регулисању међусобних права и обавеза по основу рада и пошто се определио за “опцију 3” из наведеног Програма и он се могао изјаснити само за ту опцију, с обзиром да му је недостајало до две године радног стажа до 40 година радног стажа, који је био један од два кумулативно прописана услова за остваривање права на пензију према тада важећем Закону о пензијском и инвалидском осигурању, а у Програму су као основни критеријуми, поред осталих, били прописани и недостатак до две године до испуњења услова за пензију и недостатак до пет година до стицања првог услова за пензију. Запослени којима је до стицања услова за пензију недостајало до 5 година имали су право избора између више опција из тог програма.

Тужиоцу је исплаћена отпремнина у складу са законом, упућен је на

Националну службу за запошљавање, где је примао новчану накнаду неколико месеци, до остваривања 40 година стажа осигурања, те је тужилац очекивао да ће остварити право на старосну пензију пошто наврши стаж осигурања од 40 година, али су пооштрени критеријуми за остваривање права на пензију Законом о изменама и допунама Закона о пензијском и инвалидском осигурању ("Сл.гласник РС", бр. 74/14 од 21.07.2014. године, који је ступио на снагу 29.07.2014. године, а примењује се од 01.01.2015. године), те тужилац није испуњавао услов за пуну старосну пензију. Тужиоцу је решењем Фонда ПИО од 01.03.2017. године утврђено право на превремену старосну пензију тако што је износ старосне пензије трајно умањен за 0,34% за сваки месец пре навршених 65 година живота, што укупно за тужиоца износи 20,40%.

Утврђено је да је Влада Републике Србије донела Закључак 05 11-2372/2016-4 од 25.03.2016. године, на предлог Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања у коме је, у тачки 1 наведено да је Влада сагласна да се лицима која су у складу са Одлуком о утврђивању Програма за решавање вишка запослених у процесу рационализације, реструктурирања и припреме за приватизацију утврђени као вишак запослених, а којима је у моменту престанка радног односа и остваривања права на посебну новчану накнаду по том програму до испуњавања првог услова за остваривање права на пензију у складу са тада важећим прописима о пензијском и инвалидском осигурању недостајало до пет година и која су до остваривања права на пензију остварила право на посебну новчану накнаду (опција 5) исплаћује разлика између износа старосне пензије коју би остварили применом прописа о пензијском и инвалидском осигурању, који је био важећи у моменту остваривања права на посебну новчану накнаду и износа остварене превремене старосне пензије. Наведеним Закључком нису обухваћена лица која су се определила за „опцију 3”, а којој групи припада и овде тужилац, услед чега се тужилац осећао дискриминисано, као грађанин другог реда.

Наведени Закључак је стављен ван снаге Закључком Владе РС од 1.10.2020. године, те је Влада РС 19.11.2020. године, донела нови Закључак којим се сагласила да се поред категорије лица из „опције 5” право на разлику између старосне и остварене превремене старосне пензије призна и лицима из „опције 3”, којој припада и тужилац. Утврђено је да је у утуженом периоду тужиоцу исплаћивана само превремена пензија тј. износ мањи од износа пуне старосне пензије коју је очекивао да ће остварити, а укупан износ мање исплаћене пензије за период од 01.04.2018. године до 30.09.2020. године износи 304.239,32 динара, ближе опредељен по месецима као у ставу другом изреке ожалбене пресуде, према налазу и мишљењу судског вештака економско-финансијске струке.

Полазећи од утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је закључио да је тужена, имајући у виду садржину наведеног Закључка од 25.03.2016. године, неједнако поступала и неоправдано правила разлику између тужиоца, као лица сврстаног у групу бивших запослених код "ХИП Петрохемија" а.д. Панчево из „опције 3” у односу на групу бивших запослених код истог послодавца из „опције 5”, тиме што је тужиоцу, као лицу из „опције 3” Програма решавања вишка запослених, ускраћено право на остваривање и исплату посебне новчане накнаде у виду разлике између пензије, коју би остварио по прописима о пензијском и инвалидском осигурању, који су били важећи у моменту остваривања права на посебну новчану накнаду и износа остварене

превремене старосне пензије, док је лицима која су била у истој, односно сличној ситуацији, а која су припадала групи из „опције 5” Програма решавања вишка запослених, ово право признато. Овакво ускраћивање засновано је према становишту првостепеног суда искључиво на личном својству тужиоца - по основу година старости, година стажа осигурања тзв. радног стажа, за које поступање тужена није доказала да постоји разумно оправдање, те је закључио да оправдани циљ или последице које су се намеравале постићи предузетим мерама не произлазе ни из садржине наведеног Закључка јер у њему није објашњен различит третман ове две групе лица у истом, односно битно сличном положају, а у недостатку постојања оправданог циља или последице, не може се оцењивати ни постојање сразмере између предузетих мера и циља који се овим мерама постиже.

Првостепени суд је утврдио да је тужилац учинио вероватним постојање дискриминације, те да тужена на коју је прешао терет доказивања није доказала да услед наведеног акта није дошло до повреде начела једнакости, односно једнаких права и обавеза, због чега је нашао да је тужбени захтев тужиоца основан, па је применом члана 2, 4 и 8 Закона о забрани дискриминације („Сл. гласник РС“, бр. 22/2009), члана 21 Устава РС и члана 1 Протокола 12 уз Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода, одлучио као у ставу првом изреке. Како је утврђено да је у односу на тужиоца извршена дискриминација, то је првостепени суд тужиоцу досудио накнаду штете, у складу са чланом 41 и 43 Закона о забрани дискриминације и чланом 154 ЗОО, док је одговорност тужене засновао на одредби члана 5 Закона о државној управи, којим је прописано да за штету коју својим незаконитим и неправилним радом органи државне управе проузрокују физичким и правним лицима одговара Република Србија.

Првостепени суд је ценио истакнути приговор недостатка пасивне легитимације, те нашао да је тужена Република Србија легитимисана у овој парници јер је одговорна за законит и правилан рад органа државне управе, који је донео наведени Закључак, као акт дискриминације.

Такође, првостепени суд је ценио истакнути приговор застарелости, те нашао применом члана 376 ЗОО да тужиочево потраживање накнаде штете није застарело јер је тужилац за штету сазнавао сукцесивно, сваког месеца, када му исплаћивани мањи износи пензије од оних који су му припадали, те да се од наведених датума сазнања има рачунати субјективни рок застарелости потраживања у овој правној ствари, а имајући у виду да је тужба у овој парници поднета 05.04.2021. године, а да се потражује накнада штете почев од априла 2018. године.

Применом члана 199 и 200 ЗПП, одлучено је као у ставу првом изреке.

Имајући у виду наведено, Апелациони суд налази да је првостепени суд полазећи од правилно и потпуно утврђеног чињеничног стања, правилно применио материјално право у овој правној ствари.

Наиме, забрана дискриминације по било ком основу прописана је одредбом члана 21 Устава Републике Србије уз ограничење да се дискриминацијом не сматрају посебне мере које Република Србија може увести ради постизања пуне равноправности лица или групе лица која су суштински у неједнаком положају са осталим грађанима.

Општа забрана дискриминације предвиђена је и чланом 1 Протокола 12 уз Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода.

Одредбом члана 1 став 1 Закона о забрани дискриминације, прописано је да се тим законом уређује општа забрана дискриминације, облици и случајеви дискриминације, као и поступци заштите од дискриминације. Чланом 2 став 1 наведеног закона прописано је да изрази „дискриминација“ и „дискриминаторско поступање“ означавају свако неоправдано прављене разлике или неједнако поступање, односно пропуштање (искључивање, ограничавање или давање првенства), у односу на лица или групе лица, као и на чланове њихових породица, или њима блиска лица, на отворен или прикриван начин, а које се заснива на раси, боји коже, прецима, држављанству, националој припадности или етничком пореклу, језику, верским или политичким убеђењима, полу, родном идентитету, сексуалној оријентацији, имовном стању, рођењу, генетским особеностима, здравственом стању, инвалидитету, брачном и породичном статусу, осуђиваности, старосном добу, изгледу, чланству, политичким, синдикалним и другим организацијама и другим стварним односно претпостављеним личним својствима. Чланом 4 наведеног закона, установљено је начело једнакости по коме су сви једнаки и уживају једнак положај и једнаку правну заштиту, без обзира на лична својства и да је свако дужан да поштује начело једнакости, односно забрану дискриминације.

Одредбом члана 8 Закона о забрани дискриминације, као посебан вид дискриминације прописана је повреда начела једнаких права и обавеза, која постоји ако се лицу или групи лица, због његовог односно њиховог личног својства, неоправдано ускраћују права и слободе или намећу обавезе које се у истој или сличној ситуацији не ускраћују или не намећу другом лицу или групи лица, ако су циљ или последица предузетих мера неоправдани, као и ако не постоји сразмера између предузетих мера и циља који се овим мерама остварује. Међутим, свака неједнакост не представља повреду начела равноправности. Да би се утврдило да ли је повређено начело једнаких права и обавеза, мора се испитати: да ли су лицу или групи лица ускраћена нека права, која се у истој или сличној ситуацији другима не ускраћују, односно не намећу; да ли је то ускраћивање права или наметање обавезе засновано на неком њиховом личном својству; да ли су оправдани циљ или последица предузетих мера и да ли постоји сразмера између предузетих мера и циља који се овим мерама остварује.

По оцени Апелационог суда, тужиоцу је доношењем наведеног Закључка ускраћено право на остваривање и исплату посебне накнаде преко Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање, у виду разлике између старосне пензије коју би остварио по прописима о пензијском и инвалидском осигурању који је био важећи у моменту остваривања права на посебну новчану накнаду и износа остварене превремене старосне пензије, иако је био у истој, односно битно сличној ситуацији као лица којима је то право признато наведеним Закључком Владе.

Наиме, у моменту када се тужилац изјашњавао о понуђеним опцијама из Програма за решавање вишка запослених био је у примени Закон о пензијском и инвалидском осигурању („Сл. гласник РС“, бр. 34/03101/2010) који је у члану 19 прописивао да осигураник стиче право на старосну пензију: кад наврши 65 (мушкарац), односно 60 (жена) година живота и најмање 15 година стажа осигурања;

кад наврши 40 (мушкарац), односно 38 (жена) година стажа осигурања и најмање 58 година живота; кад наврши 45 година стажа осигурања. Изменама тог закона („Сл. гласник РС“, бр. 75/2014) које се примењују од 01.01.2015. године измењен је члан 19. Закона тако да осигураник стиче на старосну пензију: кад наврши 65 година живота и најмање 15 година стажа осигурања, односно кад наврши 45 година стажа осигурања. Према условима који су прописани у позиву за добровољно изјашњење за избор понуђених опција и каснијим упутствима надлежног министарства, запослени којима су недостајале до 2 године до испуњења услова за старосну пензију по тада важећем закону могли су изабрати само „опцију 3“, док су запослени којима је до остваривања права на старосну пензију недостајало до 5 година (опција 4), имали су право избора између прве три понуђене опције и „опције 5“. Сви они су са почетком примене новог Закона о пензијском и инвалидском осигурању остварили право на умањену старосну пензију зато што нису испуњавали услове прописане тим законом за одлазак у пуну старосну пензију (65 година живота). У таквој ситуацији, наведеним Закључком неоправдано се прави разлика између ове две групе бивших запослених тиме што се лицима која су се определила за „опцију 5“ (недостајало им је до 5 година за остваривање услова за старосну пензију по ранијим прописима) признаје исплата разлике до пуног износа старосне пензије коју би остварили по раније важећем Закону о пензијском и инвалидском осигурању, док се то право не признаје тужиоцу и осталим лицима која су се определила за „опцију 3“, иако су и они били у истој, односно битно сличној ситуацији јер им је за остваривање услова за старосну пензију по ранијим прописима у моменту избора опције недостајало до 2 године.

Овакво ускраћивање права засновано је искључиво на личном својству тужиоца по основу година старости и година стажа осигурања, за које поступање тужена није доказала да постоји разумно оправдање. Наиме, лично својство представља свако обележје које је везано за личност појединца, а уколико га појединац „дели“ са већим или мањим бројем других лица онда се ради о групи лица са истим личним својством, док дискриминација постоји ако лично својство неког лица или групе људи доводи до неоправданог прављења разлике и неједнаког поступања. Одредбом члана 2. став 1. Закона о забрани дискриминације наведена су само нека од личних својстава на основу којих се може извршити дискриминација, при чему та листа није затворена већ се дискриминација може утврдити и по неком другом стварном, односно претпостављеном личном својству. Сагласно наведеном, године старости и године радног стажа, као услов за остваривање старосне пензије, представљају лично својство тужиоца као основ дискриминације.

Такође, оправдани циљ или последица које су се намеравале постићи предузетим мерама не произлазе ни из садржине самог Закључка Владе јер у њему није објашњено због чега је различит третман ове две групе лица, како правилно закључује и првостепени суд. У недостатку постојања оправданог циља или последица, не може се оцењивати постојање сразмере између предузетих мера и циља који се овим мерама остварује.

У поступку за заштиту од дискриминације важе посебна правила о терету доказивања, прописана одредбом члана 45 став 2 Закона о заштити дискриминације, која олакшавају положај тужиоца јер треба само да учини вероватним да је до дискриминације дошло - да је тужени ставио тужиоца у неповољнији положај због

његовог личног својства и ако у томе успе, постоји претпоставка да је прекршено начело једнакости, па је тада тужени дужан да докаже да том радњом, није прекршено ово начело. Такође, одредбом става 1 наведене законске одредбе установљено је правило да ако је суд утврдио да је извршена радња непосредне дискриминације или је то међу странкама неспорно, тужени се не може ослободити од одговорности доказивањем да није крив.

Имајући у виду изложено, тужилац је учинио вероватним да је тужена извршила акт дискриминације, а тужена, на коју је применом наведених правила прешао терет доказивања, није доказала да услед тог акта није дошло до повреде начела једнакости, односно начела једнаких права и обавеза. Мотиви и разлози због којих је неко извршио дискриминацију су ирелевантни.

У односу на тужиоца извршена је дискриминација, због чега он има право на накнаду штете која му је причињена због повреде права на једнако поступање, као једног од права личности, на основу члана 43 тачка 4 Закона о забрани дискриминације, у складу са одредбом члана 154 ЗОО, па је првостепени суд правилно, полазећи од допунског налаза и мишљења судског вештака, досудио тужиоцу материјалну штету коју је услед дискриминаторског понашања тужене претрпео у износу од 328.505,87 динара, ближе опредељено по месецима као у ставу другом изреке ожалбене пресуде, а која заправо представља разлику између износа пуне старосне пензије која је тужиоцу припадала и износа остварене превремене старосне пензије у спорном периоду.

Жалбени наводи да је споразум о регулисању међусобних права и обавеза тужилац потписао након почетка примене измена Закона о пензијском и инвалидском осигурању су без утицаја на другачију одлуку суда. Наведени Програм решавања вишка запослених код “ХИП-Петрохемија” а.д. Панчево направљен је по условима претходног закона, тужилац је по наведеном програму анкетиран и у време важења претходног Закона о ПИО, определио се за “опцију 3”, док се чињеница да је наведени Споразум о регулисању права и обавеза по основу рада тужилац потписао по ступању на снагу измена Закона о ПИО, након чега му је и решењем туженог престао радни однос, може представљати само одговорност послодавца “ХИП-Петрохемија” а.д. Панчево, који је у том тренутку морао да води рачуна да су ступиле на снагу нове одредбе Закона о ПИО јер је правна служба послодавца морала знати право, за разлику од тужиоца, који је као неука странка практично прихватио оно што му је понуђено, а по правилима уговора по приступу.

Осим тога, наводи жалбе да је наведени Закључак стављен ван снаге новим Закључком, говори управо у прилог томе да је тужилац дискриминисан, имајући у виду да је након тога Влада РС донела 19.11.2020. године нови Закључак, по основу ког се врши исплата целокупне старосне пензије без умањења, док из садржине изведених доказа произлази да је тужиоцу призната целокупна старосна пензија без умањења, али само за убудуће, не и за спорни утужени период. Чињеница да је новим Закључком стављен ван снаге ранији Закључак говори у прилог томе да је тужилац претходним Закључком дискриминисан, јер је новим Закључком од 19.11.2020. године обухваћена и категорија “опција 3”.

Осталим жалбеним наводима не доводи се у сумњу правилност утврђеног

чињеничног стања и донете одлуке, па исти нису посебно образлагани.

Правилна је и одлука из става првог изреке побијане пресуде, јер је донета правилном применом члана 199 и 200 ЗПП, као и одлука о трошковима поступка, садржана у четвртом ставу изреке побијане пресуде, која је донета правилном применом одредаба чланова 153. и 163. ЗПП.

Из изнетих разлога, применом члана 390 ЗПП одлучено је као у ставу првом изреке.

С обзиром да тужена није успела у жалбеном поступку, одбијен је захтев тужене за накнаду трошкова другостепеног поступка, те одлучено као у ставу другом изреке, применом члана 165 став 1 ЗПП.

**Председник већа-судија
Сања Пејовић,ср.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Јасмина Ђокић